

die kwam pas na het Kerkelijk Congres, begin 1887, waar Hoedemaker, die tevoren met volle zeilen op doleantie ankoerste, de steven wendde. Dat de expert Bakker niet nalaat het debat tussen Lohman en Rutgers en aan de andere kant H.G. Kleyn nauwkeurig weer te geven, maakt in mijn ogen zijn artikel het meest waardevolle. Dit betekent niet dat het volgende, "Lezen en leven" van P.L. Schram, daar zover bij achterblijft. Het is eenvoudig een trouvaille, dat eens opzettelijk de aandacht gericht wordt op wat aan (christelijke) lectuur in het tijdvak van de doleantie van de personen kwam. Dit blijkt zeer veelvormig te zijn - "de vloek van het moderne leven", waaronder Kuyper "de eenvormigheid" verstond, was er duidelijk niet overheen gegaan. Dat O.J. de Jong zijn korte epiloog met een citaat uit Rijnsdorps *Koningskinderen* begint, toont dat hem ook hier zijn bijzondere charisma voor het vinden van sprekende aanhalingen niet in de steek heeft gelaten. Kortom, de negen "Samen-op-weg"-gegane gereformeerden en hervormden hebben een zeer te loven prestatie geleverd door dit goede boek zo te rechter tijd als tweede "officiële" bundel te publiceren.

F.R.J. Knetsch